

ניקמת הציפורים

הקרמלינולוגים בעולם יודע על ברית המועצות פחות מקטן מצחצחי הנעליים בכיכר הארומה (אם יש כחרימ-מצחצחי הנעליים במולדת הפרולטריון). אז מה אתם רוצים מאיתנו?

האם אפשר להגיד כדבר הזה בטלוויזיה הישראלית? כוודאי: כמעט מדי יום מזמינה הטלוויזיה לאולפנה שר זה או אחר, כדי שיסביר למראיין באריכות מדוע אינו יכול להתראיין. אינני מתכוון לנהל את מילחמותיי ככלי התיקשורת. בחבריהם שלה, אני אביע את דיעותיי כקאבינט" וכ'.

נוביק

אבל הם לא עשו כן. שום קרמלינולוג אינו מסוגל להודות בכך שאין לו מושג. זה עניין של כבוד. לכן הקיפו את המיקצוע בערפל סמיך של תורת-סתר, כמו האוראקל של דלפי או החרטומים של מצרים.

מבחינה מעשית, הקרמלינר לוגים נתונים במצב גרוע עוד יותר מאשר המיזרחנים המיסכנים שלנו. אלה קראו את כל הספרים וכל המאמרים בעולם הערבי, מנתחים את הכל בהגיון ברזל וטועים תמיד. לפעמים זה עולה בחייהם של כמה מאות, לפעמים לא. אבל דבר אחר אינו משתנה: הם טועים תמיד. אין חריג.

מדוע? מפני שהחיים אינם מצויים בספרים ובמאמרים. אלה יכולים לשמש ככלי-עזר. אך כדי להבין משהו צריכים לדבר, לשמוע, לראות, להריח. לנגוע. ואת זה קשה לעשות בחדר-קריאה של אוניברסיטה.

המיזרחן יכול לנסוע לפחות לרמאללה ולאכול פלאפל. אבל מה יעשה אחיו הקרמלינולוג? הוא יושב כפרניסטון או בירושלים, קורא את העיתונים הסובייטיים. עורך קאטאלוגים ואינדקסים, יודע את תאריך הלידה של גורבאצ'וב ואת מיספר העיטורים של רומאנוב, ונרמה לו כי אלה הם החיים.

זה מספיק לתוכנית-בידור טלוויזיוני. אך אוי למי שמבסס על זה מדיניות!

להיות חולה בכיף

הייתי חולה במשך כמה ימים. זה היה נהדר. שכבתי יומיים במיטה, לא קיימתי כמעט ישיבות, קראתי ספר שעניין אותי. (עוד ארכר עליו הרבה, אבל רק אחרי שאגמור לקרוא אותו.)

ובעיקר: לא היתה לי נקיפת מצפון. אני עמלכוהולי. (כך אני מתרגם את מילת-הסלאנג האמריקאית WORKAHOLIC.)

עמלכוהולי הוא אדם המכור לעבודה, כשם שהאלכוהולי מכור לטיפה המרה, הנרקומאן לסמים והחוזר-בתשובה לאלוהים. זאת לא אומרת שהעמלכוהולי אוהב את העבודה. גם האלכוהולי אינו אוהב את האלכוהול. נגזר עליו לשתות. עלינו נגזר לעבוד.

בשלושים השנים האחרונות היתה לי פעמיים חופשה של שבוע. אך מדי פעם אירע שהתעוררתי בבוקר, ולא היה לי משהו דחוף לעשות. יכולתי לקום בנחת, להסתכל בים, לעלעל בספרים סתם, לשים קלטת. אבל אחרי שעתיים-שלוש שמעתי לחישה. איש קטן לחש באוזני: "היי, אתה, מה עשית היום למען האנושות ועם-ישראל?" ואז תחת לתפוס את האיש הקטן בגרון ולצעוק לו באוזן: "הי, אתה, מה עשו היום האנושות ועם-ישראל בשבילי?" הרכנתי ראש בהכנעה והלכתי לעשות משהו: לכתוב מאמר, לקרוא לישיבה, לכתוב מיכתב.

ויש רק מנוס אחד מן העריצות הזאת של האיש הקטן ההוא: להיות חולה.

אתה מרגיש שאתה חולה. יש לך חום. מכיוון שאתה עמלכוהולי, אתה ממשיך לעבוד עוד יום-יומיים. ואז, ביום השלישי, אתה מתעורר בבוקר, ויש לך הרגשה נהדרת בלב: אני חולה! אני לא צריך לעשות שום דבר בכלל! ואפילו האיש הקטן, המאניאק הזה, אינו אומר כלום. הוא יודע שאני צריך לשכב, ולא לעשות כלום. כדי שאוכל לקום מחר או מחרתיים ולעבוד כפליים. וכך היה. שכבתי יומיים. זה היה נהדר.

פצוע בגרמניה

כשביקרתי בפעם הראשונה בחיי בברלין, נתקלתי בסצנה שהחרידה אותי.

ברחוב הראשי, קורפירסטנדהם, עמדה חבורה גדולה של עוברים-ישובים סביב איש שנפצע ממכונת, ושהיה מוטל על הארץ. איש לא טיפל בו, איש לא נגע בו. כעבור זמן-מה בא אמבולנס. אנשים בחלוקים לבנים נטלו את הקורבן עימם.

"איזה עמ" אמרתי לעצמי בעליונות. זה לא יכול לקרות אצלנו! אילו זה קרה בתל-אביב, היו כל האנשים מטפלים באיש, ומישהו היה מתנדב לקחתו לבית-החולים במכונית. עכשיו משרת הטלוויזיה הישראלית תשריר-שרות, המורה לנו לנהוג בדיוק כפי שנהגו הגרמנים. עליי לבקש סליחה ממישהו.

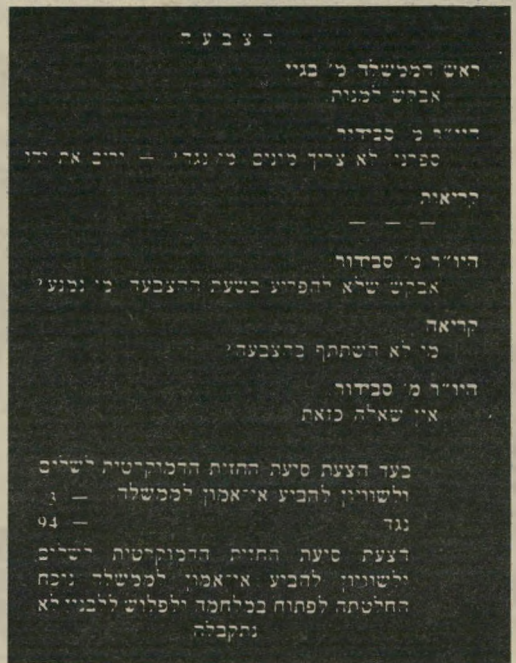
אורי אבנרי

יומני אישי

חייב היר"ר לשאול: "מי נמנע?" הנמנעים מרימים את ידיהם, ומיספרם נרשם בפרוטוקול.

איש לא נמנע באותה הצבעה. 10 "לא השתתפו בהצבעה": אנשי מפ"ם, אשת ר"ץ ורצי סיעת שינוי (וירשובסקי. חברו אמנון רובינשטיין הצביע בעד המילחמה). "לא השתתפו בהצבעה" פירושו: ויתרו גם על זכותם להימנע. ברגע ההיסטורי הזה היו כלא היו. עצם נוכחותם לא נרשמה בפרוטוקול.

למען ההיסטוריה, הגה כך נראה הפרוטוקול של הכנסת על הצבעה שותתת-דם זו:

יודעים משהו? ניאטו!

תחילה ישבו שם שלושה. אחר-כך היה שם לפתע רביעי, בפעולת הנקרא בשפת-היתארון DEUS EX MACHINA, "אלוהים יוצא ממכונה". איש לא הסביר איך הגיע לשם, ומדוע. כאשר הקשבתי לשלושת הראשונים, היתה לי הרגשה שאין להם מושג על מה הם מדברים. כאשר הקשבתי לרביעי, היתה לי הרגשה שאינו יודע מה הוא עושה שם.

אני מתכוון לתוכנית מוקד, שהיתה אמורה להסביר לנו בדיוק מה קורה בקרמלין, מדוע נכחד מיכאיל גורבאצ'וב, ומה תהינה התוצאות.

היה שם פרופסור סימפאטי, שקרא את כל הספרים והמאמרים, ולא ידע דבר. לצידו ישב מהגר יהודי, שידע שהמישטר הסובייטי רע מאוד (אפתעה! אפתעה!). והיה שם המומחה של הטלוויזיה, שמומחיותו התבטאה בעיקר בהבעת-פנים האומרת עליונות בלתי-נתפסת, ורחמנות משועשעת על האחרים.

הרביעי היה אחד הצעירים האינטליגנטיים של שימרון פרס. לא קל להבחין ביניהם, אבל זה היה ד"ר נמרוד נוביק, הוא הביע מישאלות-לב כסודיות.

ריחמתי על כל הארבעה. אומנם, הם יכלו לקצר את עניוניהם ולהגיד, בפשטות: "אין לנו מושג מה קורה בקרמלין. לאף אחד אין מושג. גדול

פרז ריזאר, חייל בצבא-לבנון ששירת בצידון, יצא לחופשה ככפר קליעה, ליד גבול ישראל. כנאה ללבנוני ביום חופשי, נטל רובה-ציד והתחיל לירות בבבלי-כנף חולפים. סיור של צה"ל נבהל, פתח באש לעברו והרג את האיש.

זה קרה השבוע. בשנה שעברה הייתי עד לתקרית רומה. נסעתי אחרי משאית-ספארי בדרך מצידון לנבטיה. פיתאום פתחו החיילים בספארי במטח אדיר. באמצע השרה, במרחק של כמה עשרות מטרים, עמד צעיר וירד ברובה בציפורים. כרר-נס לא נפגע, אף שנורו לעברו מאות כדורים. הסתבר כי היה פליט מביירות, שניצל את שהותו אצל קרובים ככפר, כדי להשתעשע בהריגת ציפורים.

זהו תחביב לבנוני, המקובל כנראה על בני כל העדות. יוצאים לחצר או לשדה ויורים בציפורים. לא לשם מאכל, חלילה. סתם כך, לשם שעשוע. ככל ציפור החולפת בשמיים.

יתכן שאחת התוצאות של מילחמה זו תהיה שתחביב זה ייעלם. ממעוף הציפור, וזהי מילחמה חיובית.

להצטלם בלבנון

כשהייתי חייל במילחמה תיעבתי את העסקנים הפוליטיים, שהיו יורדים עלינו מדי פעם. כתחפושת צבאית, ומצטלמים על רקע הנופים המרהיבים של החזית. אחר-כך היו נעלמים כפי שבאו, ומשאירים אותנו במקום שהיינו.

אני משער שאילו הייתי היום חייל בלבנון, הייתי מתייחס באותה צורה למיפגן-הראווה הגדול של יוסי שריד, שעלה ללבנון בסערה של כותרות ראשיות.

כשהוא מלווה במצלמה צמודה של אמא-טלוויזיה.

אבל זהו עניין של טעם. הייתי מתייחס לעניין אחרת אילו יצא שריד בשקט, והיינו שומעים על כך אחרי שנתיים.

חשוב יותר התוכן הפוליטי של ההצגה.

יותר ממאה חיילים הלכו כלא, בעיקבות סירובם לשרת כמה שנראה להם כמילחמה פושענית. אני מודה, שתחילה היו לי לבטים קשים ביחס לתופעה זו. לא היה לי קל לעכל

את הרעיון של סירוב-שרות פוליטי. אך הגעתי למסקנה כי הסירוב במיקרה המסויים הזה הוא מעשה מוצדק ומוסרי. אני יודע שהסירוב מחייב יותר אומץ-לב מאשר ההליכה בתלם, גם כאשר התלם הוא כה נורא.

(איני יודע איזה דיוקן נכנס בו, כפרופסור דניאל עמית, אחד הסרבנים, שהכריז לפתע כי הוא מפסיק לסרב, בגלל החלטת הממשלה שהובילה כמישרין למעשי-ההוועה הקרויים "היד החזקה").

מעשהו של שריד — יהיה ההסבר המילולי שלו כאשר יהיה — הוא יריקה בפני הסרבנים. יש שפה למחנות. מחוזה זו אומרת את ההיפך מן המחווה של הסירוב.

אך גם זה אינו העיקר בעיניי. יתכן שיש לי גישה שמרנית לתפקידו של חבר-כנסת: לפי תפיסה זו, שדה-הקרב של חבר-הכנסת הוא הכנסת. לשם כך נבחר. שם עליו לפעול. הכנסת היא השולחת את החיילים ליהרג בלבנון, והיא המסוגלת לשים קץ להרג זה בהצבעה פשוטה אחת.

זהו המקום. זהו התפקיד. זהו שדה-הקרב. כדברי היווני: היק רודוס, היק סאלטה! ובתרגום חופשי: כאן המקום שלך, שריד! כאן תקפוז!

תפקידו של שריד ברגע זה הוא להרעיש עולמות בכנסת. לא לתת מנוח, לא להסתפק בדיון כולום כמעט-ריק, אלא להכריח את הכנסת להוציא את החיילים מן התופת — תחת להצטלם בה. יוסי שריד יודע איך לעשות רעש בכנסת. לכן, כאשר אינו עושה זאת, אומר הדבר דרשני. תמיהה זו לא התחילה השבוע.

בי"ח ביוני 1982, ביום השלישי של המילחמה, נערכה בכנסת ההצבעה ההיסטורית, ששלחה 638 חיילי צה"ל (עד כה) ורכבות אחרים אל מותם.

באותה הצבעה, 94 חברי-כנסת הצביעו בעד המילחמה. מן הרזן היה לחקוק את שמותיהם על קיר הכנסת, לדיראו-עולם.

נגד הצביעו רק 3 אנשי ר"ק. מכיון שויקתם הטוטאלית של אלה למוסקוה מבטלת את יכולתם להשפיע על דעת-הקהל, גם כשהם צורקים לגמרי, לא היתה להצבעתם השפעה.

מלבדם, לא הצביע אף חבר-כנסת אחד נגד המילחמה. אילו היה נמצא יוסי שריד אחד ויחיד, איש מיפלגת-העבודה, שהיה מעו להצביע נגד — היתה האווירה כמותו יום משתנה. מה גם שמעשה כזה של אומץ-לב היה מן הסתם גורר אחריו את אנשי מפ"ם ור"ץ הנפחדים, שגם הם איבדו באותו יום את הכושר להרים יד.

אני מאמין לשריד שהוא היה נגד המילחמה מן הרגע הראשון. דווקא משום-כך בולט כל-כך המחול שלו באותו היום — מחול שאין לו הסבר אחר מאשר אומץ-הלב ברגע האחר שבו היה חשוב.

בניגוד לרושם שהתקבל, לא נמנע שריד באותו יום מהצבעה. ההימנעות היא אקט פרלמנטרי. היא מבוצעת כך: אחרי שהיושב-ראש קורא להצביע "בעד", ו"נגד", יכול כל אחד מן הנמנעים (אם יש) לדרוש למנות את קולות הנמנעים. במיקרה כזה